

CZU: 37.016:811.111

TEXTUL LITERAR ÎN CALITATE DE MATERIAL AUTENTIC PENTRU ORELE DE LIMBĂ ENGLEZĂ

Lilia PETRICIUC, lector universitar

Catedra Filologie Engleză, UPS "Ion Creangă"

Rezumat. Acest articol argumentează necesitatea readucerii textului literar în cadrul orelor de limbă străină la nivel universitar. Experiența demonstrează că lipsa de interacțiune amplă și variată cu texte literare conduce la deficiențe de comprehensiune și interpretare la studenți. Un text literar bine ales, însoțit de activități didactice relevante, va aduce multiple beneficii lingvistice, socio-culturale, analitice, interpretative și trebuie să își regăsească locul alături de celelalte categorii de texte autentice care constituie conținutul manualelor de limbă engleză în vogă.

Cuvinte cheie: text literar, material didactic autentic, competență, competență interpretativă, comunicare interculturală, beneficii.

LITERARY TEXT AS AUTHENTIC TEACHING MATERIAL FOR EFL CLASSES

Abstract. The aim of this article is to highlight the need for more interaction with literary texts at tertiary level mainly, emphasizing that a well-chosen text assorted with appropriate teaching strategies alongside other authentic materials found in mainstream coursebooks, is sure to bring numerous linguistic, cultural, interactional benefits to students.

Key words: literary text, authentic materials, competence, meaning interpretation, intercultural communication, benefits.

Blamat de mulți și elogiât de alții, textul literar, ca resursă didactică în studierea limbilor străine, a fost treptat repudiat total sau quasi-total din conținuturile manualelor de limbă engleză (*New English File Series -0* texte literare, *Headway-4*, *Click On-0*, *Beyond-0*, *New Opportunities-0*, *Read and Understand-0*). Deși sunt serii de manuale în diferite nivele extraordinare, nu sunt perfecte, după cum se vede, deoarece îi privează pe cei ce studiază limba engleză ca limbă străină (LS) de posibilitatea de a explora diverse varietăți și stiluri ale limbii țintă. Discuțiile în contradictoriu sunt neepuizate, cu argumente pro și contra dintre cele mai sofisticate. Pentru unii (Carter & Long, 1991, Gajdusek, 1988, Arthur, 1968), textul literar (TL) nu prezintă material adecvat pentru orele de limbă pentru că nu reflectă realitatea cotidiană așa cum o face presa, spre exemplu. Iar pentru alții, (Bredella, 2004, McKay, 1993, Collie & Slater, 1987, E. di Martino, 2014, Nasr, 2001, Ladousse-Porter, 2001,) dimpotrivă, TL reprezintă cea mai valoroasă sursă de material didactic autentic care poate fi exploatat din numeroase perspective pentru a atinge obiectivele orelor de LS. Nasr, 2001, citându-l pe Stern, 1991, afirmă, în sprijinul TL, că rolul acestuia este multidimensional pentru că consolidează cele 4 competențe de bază în învățarea unei LS, deschide noi perspective ale cunoașterii și contribuie la maturizarea cognitivă [7, p.348]. Van T.T.M. reliefează alte beneficii ale TL în conținutul didactic, care corelează cu recomandările CECRL, și anume:

- *stimulează gândirea critică;*
- *are impact asupra imaginației și dezvoltă creativitatea,*
- *-sensibilizează față de alteritate și dezvoltă competența interculturală[10].*

Contradicțiile persistă, precum și faptul că, deși se conștientizează valoarea TL, în conținuturile didactice pentru LE la nivel universitar acestea lipsesc aproape cu desăvârșire, ceea ce se traduce în diverse deficiențe ale competenței de comunicare în LS. Competența de comunicare (CC) este incompletă în absența altor componente ale sale decât cea strict lingvistică și implică o mulțime de alte aspecte, care, neglijate, se vor manifesta prin frustrări, erori pragmatice sau eșec total în interacțiunile verbale, fie cu vorbitori nativi sau non-nativi. Împărtășim convingerea multor susținători ai textului literar în calitate de resursă didactică, datorită avantajelor și plusvalorii pe care o aduc procesului instructiv-educativ. Willis Edmonson, [apud 2, p.1] susține că obiectivele orelor de LS pot fi atinse și în lipsa TL deoarece nu depind de textele folosite, ci de modul în care sunt exploatate. Am putea să îi dăm dreptate, parțial bineînțeles, deoarece un text se lecturează nu doar de dragul informației pe care o prezintă, ci și pentru a avea o anumită reacție, pentru a raporta propriile experiențe la cele descrise în text, pentru a forma impresii și judecăți.

Paran subliniază că textele literare trebuie încorporate în curriculum nu pentru imitarea structurilor lingvistice, ci pentru a acționa ca un stimulent în învățarea limbii. Noțiuni înguste precum **utilitate** sau **literatura nu e pragmatică** conduc la confundarea obiectivelor studierii LS cu mijloacele prin care se realizează [9, p.4]. Criticile aduse TL trec cu vederea numeroasele sale beneficii nu doar în termeni de competență lingvistică, ci și în termeni de valori morale sau competențe transferabile. Textul literar la orele de limbă străină trebuie perceput ca resursă și nicidecum nu ca materie de studiu și relația dintre aceste două dimensiuni trebuie privită ca unitate, ca un continuum [5]. Rolul TL în dezvoltarea competenței interculturale este incontestabil, confirmat de diverse studii precum cele efectuate de către Nault, 2006, L.F. Gomez, 2012, 2013, 2014, I. Lazar, 2006, 2007, M. Sawyer, A.G. Matos, 2015, care subliniază că marea majoritate a studenților universitari studiază o LS fără a studia pic de literatură, ceea ce este în contradicție cu obiectivele învățării unei LS, care presupune nemijlocit înțelegerea și cunoașterea culturii limbii țintă [8, p.147].

Berardo, 2006 afirmă că în ultima perioadă tot mai mulți cercetători remarcă paradoxul care se conține în sintagma *limbaj literar*, cu referire la limba utilizată în TL, și care este cel mai adesea criticată, indicând că nu există o asemenea categorie, precum ar exista terminologia medicală, inginerescă sau în domeniul construcțiilor etc. [1]. TL utilizează exact aceleași resurse ca oricare purtător al unei limbi, doar că adesea cu un grad mai înalt de expresivitate, conținut în figuri de stil, expresii cu sens figurat sau frazeologisme. Ele reflectă limba în toată diversitatea ei cu simpla diferență că resursele lingvistice sunt exploatate astfel încât să aibă mai multă intensitate [Lazar, 2010, apud 6],

și anume datorită acestor particularități ar trebui să se regăsească în cadrul orelor de LS din plin pentru a oferi celor ce studiază limba dată o varietate de stiluri, registre și varietăți lingvistice și pentru a servi drept un stimulent de îmbogățire lexicală [3, p. 5]. Intrând în contact cu TL și exploatarea diversității lingvistice pe care o acoperă, am avea o soluție pentru contextul în care ne referim la conceptul de World Englishes și încercăm să clarificăm care engleză să o învățăm. A introduce TL în conținutul didactic nu presupune neapărat studierea marilor clasici, precum *W. Shakespeare, G.G. Byron, J. Keats, T. Hardy*, etc. Sunt numeroși alți autori moderni, de origine diferită, care au scris lucrări uimitoare în engleză și care ar putea fi studiate precum *J. R.R. Tolkien, J.K. Rowling, D. Lessing, A. Munro* ș.a.

Abordarea comunicativă în predarea limbilor (Communicative Language Teaching) este adesea insuficient înțeleasă de către unii profesori sau chiar factori de decizie, care consideră că TL este neavenit la ora de LS, unde studenții trebuie să **învețe a comunica, nu să facă literatură**. Această reacție de renegare a TL este generată de stereotipuri și prejudecăți, care își are originile din timpul Metodei Traducerii. A interacționa cu un TL în contextul actual, când toți sunt dominați de dorința de a comunica în LS, nu presupune doar lecturarea și traducerea lui. O gamă vastă de activități comunicative pot fi implementate în baza TL anume pentru a facilita dezvoltarea CC într-un mod autentic, creativ, în care se pot reflecta emoțiile, trăirile și experiențele anterioare ale studenților. Drept exemplu, mă voi referi succint la câteva activități comunicative în baza textului *The Hitchhiker* de Roald Dahl. La o primă scrutare, textul pare încărcat și neatractiv, ceea ce poate produce reacții adverse din partea studenților, determinând nedorința de a-l citi. După elucidarea cuvântului cheie *hitchhiker*, în calitate de activitate pre-lectură, studenții au fost încurajați să descrie experiențele personale când au fost puși în situația să facă autostopul. Apoi, li s-a prezentat un șir de 10 imagini cu persoane de diferită vârstă și aparținând diferitor pătri sociale. Ei au trebuit să aleagă o persoană dintre acestea, pe care ar fi dispuși să o ia cu mașina, într-o zi ploioasă, pe înserate. Discuțiile și argumentele au fost aprinse, dar în același timp ei au devenit motivați să descopere ce se întâmplă în text, despre care aveau deja unele indicii (pe înserate, ploaie) și pe care l-au citit dintr-o răsuflare. La etapa post-lectură, de asemenea, se pot desfășura diverse activități comunicative, de la dramatizarea textului la rescrierea unor paragrafe, cu alte personaje, alte evenimente, etc. Toate aceste tipuri de activități sunt comunicative, nici una dintre ele nu este de memorare a regulilor sau a unor structuri lingvistice, sau de analiză discursivă ori stilistică, însă toate presupun utilizarea textului ca resursă pentru dezvoltarea CC în limba țintă, cu studenții în rolurile principale, respectând principiile constructivismului social și cognitiv.

Se tot afirmă că tinerii de azi nu sunt interesați să citească. Aș îndrăzni să contrazic acest clișeu și să afirm că dimpotrivă, citesc mult, mai mult poate decât ne imaginăm, însă nu ceea ce ar trebui să citească, nu ceea ce contribuie la dezvoltarea abilităților lor în

profunzime. Se citește superficial și doar ceea ce poate fi parcurs fără a face un efort mental deosebit, fără a trebui să gândești, să îți pui întrebări. Un text literar nu permite lectură superficială. El îți pune piedici, te întoarce din drum, te face să îți pui întrebări, adică să judeci, să analizezi... Textele literare au o trăsătură aparte: nu verbalizează orice detaliu și cel care citește trebuie să le găsească printre rânduri, să facă inferențe, să anticipeze, să recitească, etc. pentru a înțelege exact despre ce este vorba. Interacțiunile cu TL presupun un efort aparte, care implică activități mentale destul de solicitante. Însă, exploatarea subtilităților și ambiguităților unui TL se dezvoltă competențe interpretative care pot fi ușor transferate atunci când se interacționează cu alt gen de text. Chiar și cele mai pragmatice texte, precum o factură sau un manual de utilizare necesită competențe de interpretare (inference skills). Din păcate, în cazul nostru, anume această competență lipsește cu desăvârșire multor studenți. La nivel universitar, profil non-filologic se atribuie 30 ore academice de analiză a textului literar la anul IV. În cele 30 de contacte cu TL (anterior nu au beneficiat de TL în studierea LE), am constatat deficiențe enorme la acest capitol și că studenții iau lucrurile superficial (getting the face value of texts). Majoritatea întâmpinau dificultăți la interpretarea sensului exprimat metaforic, a simbolurilor, a ironiei sau la a face conexiune logică între elementele unei comparații și imaginea creată, structuri care deja au intrat în uzul curent și pentru vorbitorii nativi nu prezintă nici un fel de surpriză stilistică (*as fresh as a daisy, as clear as mud*). Este doar o opinie bazată pe observațiile făcute în cadrul orelor, dar suntem de părerea că anume lipsa de interacțiune cu TL a și condus la această in-competență și se impune o schimbare de abordare din această perspectivă. Interacționând extensiv cu texte informative, studenții au generalizat și interiorizat un neadevăr: că vocabularul utilizat în LE are doar sens de dicționar; în consecință nu sesizau subtilitățile și conotațiile specifice transmise prin limbajul figurat regăsit în textele literare.

Învățarea unei LS nu se reduce la formarea unui amplu bagaj lexical și cunoștințe de gramatică și nu este doar un proces intelectual, ci unul care implică emoții, sentimente și trăiri. Implicarea emoțională într-un text este valabilă pentru orice nivel de cunoaștere a limbii și pentru orice vârstă. G. Ladousse-Porter evidențiază impactul care TL îl are asupra inteligenței emoționale ceea ce le face și mai necesare în cadrul orelor de LS, deoarece componente ale sale precum conștiința de sine, motivația intrinsecă, empatia etc, contribuie semnificativ la eficiența învățării [4]. Atunci când textul trezește emoții și trăiri intense, cei care studiază limba vor simți nevoia să exprime idei și păreri, pentru care vor activa repertoriul lingvistic de care dispun. Astfel, se poate exploata eficient atât diferențierea instruirii cât și individualizarea limbajului fiecărui participant, propunând sarcini care să corespundă nivelului de pregătire al fiecărui student în parte și creând situații comunicative în care fiecare să aibă ceva de spus.

Ca profesori, nu formăm doar viitori profesioniști în diverse domenii. În primul rând educăm oameni, care trebuie să fie empatici, toleranți, să arate compasiune sau

apreciere față de ceilalți. Textele literare, pe lângă faptul că reprezintă o sursă inegalabilă de material lingvistic și cultural, mai au și acest avantaj: de a acționa asupra setului de valori ale omului.

În concluzie, reiterăm că textele informative sunt valoroase și eficiente în predarea LS, însă trebuie suplimentate cu TL, care pe lângă vocabularul expresiv, figurile de stil și situațiile autentice pe care le descriu, au marele avantaj de a incita, a produce emoții, a provoca, astfel dezvoltând competențe care facilitează interpretarea mesajelor și competența de comunicare per ansamblu. Studiarea limbii străine prin intermediul textului non literar este posibilă, însă lipsită de anumite beneficii, pe care doar textul literar le oferă. Datorită TL, însoțit de activități didactice relevante, orientate spre dezvoltarea competenței de comunicare, învățarea unei LS va deveni o experiență memorabilă și eficientă.

Bibliografie

1. Berardo S. The use of authentic materials in the Teaching of Reading. The Reading Matrix, 6 /2, 2006. p. 60-69.
2. Bredella L., Delanoy W. Challenges of the Literary Text in the Foreign Language Class. Tübingen, 1996. 254 p.
3. Long M. N. A Feeling for language: the multiple values of teaching literature. În: Brumfit C. J., Carter R. A. Literature and Language Teaching. 289 p. Oxford University Press, 1986. p. 42- 59.
4. Ladousse-Porter G. Using literature in the language classroom: whys and wherefores. În: English teacher: an international journal, V5 /1, 2001. p. 27-34.
5. Maley A. Literature in the language classroom. The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages. 294p. Cambridge: CUP, 2001. p. 180-186.
6. Martino di E. Studying language through literature. Cambridge Scholars, 2014. 161 p.
7. Nasr N. The use of poetry in TEFL: Literature in the new Lebanese curriculum. În: Revista de Filología y su Didáctica, Nr 24, 2001. p. 345-363.
8. Nault. Using world literatures to promote intercultural competence in Asian EFL learners. Asian EFL Journal, Nr 82, 2006. p. 132-150.
9. Paran A. Literature in the Language Learning and Teaching. Case Studies. Alexandria: TESOL, 2006. 240 p.
10. Van T.T.M. The relevance of literary analysis to teaching literature in the EFL classroom. În: English Teaching Forum, V 3, 2009. p. 2-9.